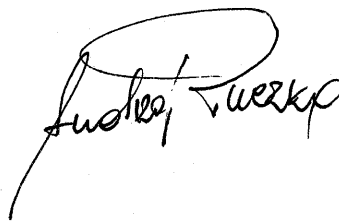

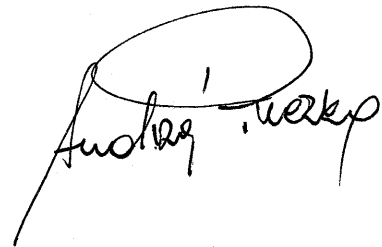
STRESZCZENIE

Opracowanie niniejsze podejmuje problematykę roli patriarchatów jerozolimskiego i moskiewskiego w opiece nad Miejscami Świętymi w Jerozolimie i okolicach. Mianem tym chrześcijanie określają miejsca i obiekty sakralne uświęcone ziemską działalnością Jezusa Chrystusa. Do świadomości chrześcijan ich orędzie trafiło za sprawą działalności Świętej Heleny, matki cesarza Konstantyna Wielkiego, która pielgrzymowała do Palestyny w poszukiwaniu śladów ziemskiego pobytu Syna Bożego, a następnie dokonała ich restytucji materialnej i ideowej. Prowadziła też rozległą działalność fundacyjną, wznosząc obiekty sakralne upamiętniające ten pobyt. Odpowiedzialne za utrzymanie tych miejsc oraz ich ochronę przed zbezczeszczeniem są wszystkie Kościoły chrześcijańskie, a zwłaszcza te, którym podlegają ze względów jurysdykcyjnych. Stąd wynika szczególna rola utworzonego w 451 roku patriarchatu jerozolimskiego, jednego z pięciu spośród utworzonych w starożytności, równorzędnych patriarchatów chrześcijańskich. Szczególna rola utworzonego w 1589 roku patriarchatu moskiewskiego została wyprowadzona przez Cerkiew rosyjską i kontynuowana przez rosyjskich carów po włączeniu jej w struktury samodzierżawia. Wynika ona także z doktryny Moskwy jak Trzeciego Rzymu, dziedziczącego powinności Rzymu upadłego (papiestwa) i Rzymu zniewolonego (Konstantynopola). Wyprowadzona została stąd szczególna odpowiedzialność Prawosławia za Miejsca Święte, która z czasem nabrała także wymiaru politycznego i stała się wyznacznikiem relacji Rosji z Turcją, a potem Rosji z łacińskim Zachodem. Podjęta w opracowaniu problematyka ukazana została na tle burzliwych przemian religijnych i politycznych od IV wieku do XIX wieku, kiedy to Miejsca Święte, w wyniku umiędzynarodowienia ich problematyki, legły u przyczyn wojny krymskiej, która doprowadziła do dekompozycji ładu międzynarodowego ukształtowanego na kongresie wiedeńskim (rozpad Świętego Przymierza). W okresie tym Miejsca Święte znajdowały się pod władzą Persów, Arabów, Turków Seldżuckich, krzyżowców, mameluków, a po 1453 roku – Turków Osmańskich. Bezpośrednio opiekowały się nimi, na warunkach określanych przez innowiercze władze polityczne, skłócone najczęściej ze sobą, organizacje reprezentujące główne konfesje chrześcijańskie (łacinicy, prawosławni, Ormianie). Napięcia i spory, jakie doprowadziły do wojny krymskiej doprowadziły do ukształtowania się *Status Quo* wokół Miejsc Świętych, który utrzymuje się do dziś. Tak ujęta problematyka podzielona została na pięć rozdziałów. Do jej opracowania wykorzystano w szerokim wyborze literaturę polską i zagraniczną, a także opracowania i dokumenty będące wykładnikiem stanowisk doktrynalnych, odnoszących się do problematyki Miejsc Świętych.

SUMMARY

This dissertation is taking up the issue of role of Jerusalem and Moscow Patriarchates in the custody of the Holy Places in Jerusalem and surrounding area. Christians use this term to specify the places and sacred objects which are sanctified by worldly activity of Jesus Christ. Their message has come to consciousness of Christians thanks to activity of Saint Helena, mother of the Emperor Constantine the Great, who went on a pilgrimage to Palestine in search of trail of the worldly stay of the Son of God. Then she has made their material and ideological restoration. She also conducted an extensive foundation activity and erected the sacral objects which have to commemorate this stay. Responsibility for the maintenance of these places and protection against their profanation lies on all of the Christian Churches. Especially on these Churches which hold those places in their jurisdiction. This is the reason of the special role of Jerusalem Patriarchate which was founded in 451. It is one of five equal Christian Patriarchates founded in antiquity. The special role of Moscow Patriarchate, founded in 1589, was created by Russian Church and continued by Russian Emperors after its inclusion in the autocracy structures. This role comes also from the Moscow doctrine of the 3rd Rome which inherits duties of fallen Rome (papacy) and enslaved Rome (Constantinople). This is the reason of special responsibility of the Orthodox Church for the Holy Places. With the passing of time it has become a political dimension and determinant of relationship between Russia and Turkey and later between Russia and Latin West. The issue of this dissertation is shown on the background of turbulent religious and political transformations from the 4th to the 19th century. In these times Holy Places were a reason of the Crimean War as a result of internationalization of their issue. The Crimean War led to the decomposition of the international order formed at the Congress of Vienna (dissolution of the Holy Alliance). At this time the Holy Places were under the rule of Persians, Arabs, Seljuk Turks, Crusaders, Mamluks and after 1453 - Ottoman Turks. The direct custody of them belonged to often disobeyed organizations which represented main Christian confessions (Latins, Orthodox, Armenians) under conditions determined by heterodox political authorities. Tensions and disputes that led to the Crimean War led also to formation of *Status Quo* in the case of the Holy Places which persists to this day. That included issue has been divided into five chapters. In this dissertation were used wide selection of Polish and foreign literature and also studies and documents that are the exponent of doctrinal positions related to the issue of the Holy Places.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Andrzej Węgrzyn". The signature is written in a cursive style with a large, looped initial 'A' and a long horizontal stroke extending to the right.